

Dobrolubova N. V. The model of the formation of skills in the formulation of compositions in the preparation of future teachers-choreographers

The article presents a methodical development of an innovative model in the form of a set of modular tasks, in which an attempt is made to combine the old traditions and achievements with new elements of content, theory and methodology of choreographic education. In the process of teaching, the design and creative work of students is used. It integrates cognitive and creative activity, activates the subjective position. The article deals with a complex of skills: analytical, prognostic, project and reflexive. Due to this, the teacher-choreographer determines his individual style in the translation of dance, the trajectory of self-education, takes an active position as an idea generator and organizes professional teaching activities at a productive level. Thus, the author studies the elaboration of pedagogical principles for the development of skills in solving professional problems.

Key words: model, teacher, choreography, skills, professional training.

УДК 378.14

Доценко Н. А.

**КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ ГОТОВНОСТІ
МАЙБУТНІХ АГРОІНЖЕНЕРІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА**

У статті розглянуті критерії, показники та рівні готовності майбутніх агроінженерів до професійної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища. Під час дослідження виділено мотиваційний, інтеграційний, операційний і творчий компоненти готовності майбутнього агроінженера до професійної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища. Цим компонентам відповідають планово-мотиваційний, когнітивно-конструктивний, рефлексивно-оцінювальний та дослідницько-творчий критерії. За цими критеріями виділено чотири рівні готовності майбутніх агроінженерів до професійної діяльності – низький, достатній, середній та високий. Рівень сформованості готовності до професійної діяльності майбутнього агроінженера визначають за обсягом його знань, які є необхідною умовою аналізу і вибору оптимальних способів вирішення професійних проблем.

Ключові слова: готовність, компоненти готовності, показники готовності, рівні готовності, інформаційно-освітнє середовище, інженерна підготовка.

У межах реформування системи освіти України значна увага приділяється якості підготовки здобувачів вищої освіти інженерних спеціальностей до професійної діяльності. Результатом підготовки майбутніх агроінженерів до професійної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища є готовність до неї. Проте структура, критерії, показники та рівні готовності як результату підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 208 “Агроінженерія” до професійної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища потребують детального дослідження, обґрунтування й аналізу, адже ці аспекти залишаються недостатньо вивченими.

Мета статті – визначити критерії, показники, рівні готовності майбутніх агроінженерів до професійної діяльності в умовах відкритого інформаційно-освітнього середовища.

Оскільки зміст готовності неодмінно залежить від виду діяльності, звернемо нашу увагу лише на готовність майбутніх агроінженерів до професійної діяльності.

Поняття готовності та компонентів, що її формують, розглядав дослідник К. К. Платонов, який зазначив, що готовність до професійної діяльності – це результат трудового виховання, професійного навчання, психічної підготовки [1]. Учений Б. Г. Ананьєв вважає, що готовність людини до діяльності характеризується не лише її властивостями в той момент, коли діяльність відбувається [2]. Глибокий аналіз терміна, що розглядається, проведений науковцем З. Н. Курлянд, яка визначила готовність до діяльності як цілісну інтегровану якість особистості, що найбільш повно описує емоційну, когнітивну та вольову мобільність особи в момент включення в діяльність [4]. Аналіз результатів теоретичних і практичних досліджень із формування готовності майбутніх агроінженерів до професійної діяльності дозволяє визначити готовність здобувачів вищої освіти інженерних спеціальностей до професійної діяльності як комплексний стан особистості, який будуватиметься на її моральних, професійних якостях, який забезпечує повноцінну здатність майбутнього агроінженера реалізовувати професійний підхід до діяльності за фахом, а також самовдосконалюватися протягом життя.

Готовність виникає в результаті досвіду людини, який ґрунтується на формуванні позитивного ставлення до діяльності, усвідомленні мотивів і потреб, об’єктивізації її предмета і способів взаємодії з ним. Професійна готовність перебуває в єдності зі спрямованістю на професійну діяльність та стійкими настановами на працю. У педагогічних дослідженнях “готовність” розглядається як система компонентів, якостей особистості майбутнього фахівця, які забезпечують виконання ним функцій, адекватних потребам професійної діяльності [4]. Формування особистісної готовності потребує спеціально розробленої програми із застосуванням практичних вправ, націлених на вдосконалення всіх компонентів готовності майбутнього

спеціаліста. Компоненти готовності, на наш погляд, мають ознаки, які дозволяють виявити в майбутнього агроінженера наявність або відсутність кожного з компонентів готовності. Крім того, компоненти повинні бути задані в такому вигляді, щоб можна було виділити рівні готовності. “Академічний тлумачний словник української мови” визначає критерій як “підставу для оцінки, визначення або класифікації чогось; мірило” [5]. Головний критерій набуття професійних знань – системність знань і системність мислення, які проявляються в тому, що здобувач вищої освіти здатний самостійно відновлювати відсутні ланки в системі знань за допомогою логічних міркувань [6].

У структурі готовності майбутнього агроінженера до професійної діяльності ми виділили чотири взаємопов’язані компоненти: мотиваційний, інтеграційний, операційний та творчий. У межах окреслених компонентів визначимо критерії, їхні показники, проаналізуємо поняття “критерій”.

Критерій готовності майбутнього агроінженера до професійної діяльності будемо розуміти як відповідність знань, умінь, навичок майбутніх агроінженерів і здатність до професійної діяльності. Показники відіграють важливу роль у процесі підготовки майбутніх агроінженерів до професійної діяльності. Вони виконують три функції:

1. У показниках інформація використовується в стислому вигляді. Від цього підвищується ефективність її використання, швидкість оброблення.
2. Оперування показниками додає обґрунтованості аналітичній роботі, характеризує чітку логіку, надає ефективні технології для формування готовності майбутніх агроінженерів до професійної діяльності.
3. Показник є засобом стимулювання і мотивації ефективності професійної діяльності. На показниках будується система мотивації.

Розглянемо детальніше кожен із компонентів.

Мотиваційний компонент – це складник, який виражає свідоме ставлення майбутнього агроінженера до технологій його професійної підготовки і їхньої ролі у вирішенні актуальних проблем сучасного навчання. Мотиваційний компонент передбачає проектування стратегічних, тактичних і оперативних цілей майбутніх агроінженерів у професійній діяльності. Планово-мотиваційний критерій пов’язаний із формуванням позитивних навчальних мотивів і особистих якостей майбутнього агроінженера щодо здійснення професійної діяльності.

Інтеграційний компонент передбачає наявність у майбутнього агроінженера знань про суть і специфіку, можливості використання інформаційно-освітнього середовища в професійній діяльності в поєднанні з певним рівнем розвитку пізнавальних сил і практичної підготовки. Зазначений компонент об’єднує сукупність знань майбутнього агроінженера про суть і специфіку науки й освіти, технології, які використовуються в освіті та науці, їхні види й ознаки, а також комплекс умінь і навичок щодо застосування технологій у власній професійній діяльності. Цей компонент є результатом пізнавальної діяльності. Його характеризують обсяг знань, тобто ширина, глибина, системність, стиль мислення, сформованість умінь і навичок майбутнього агроінженера. Сформованість інтеграційного компонента готовності майбутнього агроінженера до професійної діяльності означає для нього необхідність професійно самовизначитися, тобто усвідомити норми, модель своєї професії, оцінити свої можливості.

Когнітивно-конструктивний критерій належить до пізнання та відтворення знань у професійній діяльності, удосконалення змісту освіти, поєднання навчання в умовах інформаційно-освітнього середовища із практичним інженерним досвідом. У процесі професійної діяльності майбутнім агроінженерам потрібно не лише передавати знання, а й формувати вміння і навички їх застосування. Формування готовності майбутніх агроінженерів до професійної діяльності має на меті вибудувати таку систему знань, забезпечити їх застосування в задалегідь передбачених межах, тобто в межах майбутньої професійної діяльності.

Операційний компонент – це сукупність систематизованих умінь щодо застосування сучасних інформаційних технологій для забезпечення найбільшої ефективності професійної діяльності. Не менш важливе вміння майбутнього агроінженера формулювати гіпотези, нестандартні ідеї, здатність до варіативності вирішення проблем, відтворення отриманих знань у масових відкритих дистанційних курсах у навчальному процесі та на практиці. Функції операційного компонента полягають у формуванні готовності майбутніх агроінженерів до продуктивної діяльності.

Операційна готовність майбутнього агроінженера до професійної діяльності проявляється через рефлексивно-оцінювальний критерій, який забезпечує вміння визначати найбільш ефективні прийоми і способи впровадження інновацій, майстерне володіння впроваджуваними технологіями, методиками тощо.

Творчий компонент передбачає здатність здобувачів вищої освіти до досконалого втілення творчих знахідок у професійній діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища. Цей компонент стосується спроможності здобувачів вищої освіти не тільки сприймати, а й діяти, творити, втілювати в життя власні задуми, містить орієнтири духовної самореалізації особистості. Професійна діяльність відкриває широкі можливості для творчого пошуку агроінженерів, розвитку їхніх творчих здібностей. Така діяльність є співробітництвом викладача і здобувача вищої освіти в здобуванні знань і засвоєнні способів діяльності, формуванні продуктів власної професійної діяльності й апробації їх. Творчий компонент передбачає визначення етапів формування творчих здібностей здобувачів вищої освіти в процесі вивчення профільних дисциплін, визначення ефективних видів навчальних завдань.

Дослідницько-творчий критерій передбачає застосування спеціальних прийомів, методів стимуляції, активізації творчої діяльності, що досить поширене в організації творчості науковців, винахідників, раціоналізаторів.

Грунтуючись на характеристиці компонентів готовності до професійної діяльності, специфіці інноваційної інженерної діяльності, на кваліфікаційних вимогах до агроінженерів, а також на соціальному замовленні на сучасного конкурентоспроможного фахівця, ми розробили компоненти, критерії і показники готовності майбутніх агроінженерів до професійної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища (таблиця 1).

Таблиця 1

**Критерії готовності майбутніх агроінженерів до професійної діяльності
в умовах інформаційно-освітнього середовища**

Компонент	Критерій	Показники
Мотиваційний	А. Планово-мотиваційний	– вмотивованість майбутніх агроінженерів на професійну підготовку та закордонний досвід; – розуміння потреб в удосконаленні професійного напрямку аграрного сектора; – чітке формулювання мети та завдань професійної підготовки; – вмотивованість майбутніх агроінженерів на роботу в інформаційно-освітньому середовищі; – самостимулювання майбутніх агроінженерів щодо використання інструментів інформаційно-освітнього середовища під час професійної підготовки.
Інтеграційний	В. Когнітивно-конструктивний	– знання основних принципів поєднання навчального процесу майбутніх агроінженерів в аудиторії з навчанням в інформаційно-освітньому середовищі; – знання щодо поєднання інформації, отриманої в інформаційно-освітньому середовищі, та практики; – знання основних правил роботи в умовах інформаційно-освітнього середовища для поглиблення професійних навичок; – вміння користуватися технологічними інструментами інформаційно-освітнього середовища (мультимедійні презентації, онлайн-лекції, інтерактивні навчальні тренажери, тестові інтерактивні тренажери, онлайн-госларій, інтерактивні лабораторні роботи тощо) для отримання навичок професійної діяльності.
Операційний	С. Рефлексивно-оцінювальний	– уміння відтворювати отримані знання в навчальному процесі інформаційно-освітнього середовища та на практиці; – уміння здійснювати освітньо-наукові пошуки в умовах інформаційно-освітнього середовища; – уміння формувати аналітичні здібності та здатність поділитися набутими знаннями з іншими учасниками навчального процесу на основі участі в комунікаційних заходах (форуми, вебінари, конференції, круглі столи) інформаційно-освітнього середовища; – уміння формувати продукти професійної діяльності – розробки, методики тощо; – уміння апробувати власні розробки та методики на всеукраїнському рівні (написання статей, тезисів та доповідей для участі у всеукраїнських онлайн-конференціях і семінарах).
Творчий	Д. Дослідницько-творчий	– систематичний моніторинг власного навчального процесу в умовах інформаційно-освітнього середовища; – професійні пошуки в умовах інформаційно-освітнього середовища; – апробація власних розробок і методик на міжнародному рівні (написання статей, тезисів та доповідей для участі у міжнародних онлайн-конференціях та семінарах).

На основі визначених критеріїв та показників сформуємо рівні готовності майбутніх агроінженерів до професійної діяльності. Поняття “рівень готовності” майбутніх агроінженерів до професійної діяльності будемо розуміти як ступінь підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 208 “Агроінженерія”, а також ступінь здатності до професійної діяльності.

Низький рівень готовності майбутнього агроінженера до професійної діяльності передбачає вміння розуміти сутність професійної діяльності. Майбутній агроінженер розуміє потреби в удосконаленні професійного напрямку. Має волю до подолання зовнішніх і внутрішніх перешкод під час вирішення освітніх і наукових завдань, вмотивовує себе на самостійний вибір та повноцінне навчання в умовах інформаційно-освітнього середовища, спрямованих на отримання навичок професійної діяльності. Знає основні принципи поєднання навчального процесу в аудиторії з навчанням в умовах інформаційно-освітнього середовища, чітко формулює мету та завдання професійної діяльності.

Середній рівень готовності майбутнього агроінженера до професійної діяльності передбачає все, чим володіє майбутній фахівець на низькому рівні, та знання основних принципів підбору інструментів інформаційно-освітнього середовища для поглиблення напрямів власних досліджень. Здобувач вищої освіти спеціальності 208 “Агроінженерія” володіє навичками самостійної професійної діяльності з відповідного

напряму й усвідомлює значущість отримуваних результатів для ефективної професійної діяльності. Уміє застосовувати отримані знання в умовах інформаційно-освітнього середовища в навчальному процесі та на практиці. Має почуття відповідальності за результати професійної діяльності. Майбутній агроінженер має впевненість в успіху досягнення цілей власних творчих розробок, методик. Вміє вести бібліографічну роботу, пошук інформації про професійні проекти в області агроінженерії із залученням сучасних інформаційних технологій.

Достатній рівень готовності майбутнього агроінженера до професійної діяльності означає, що сформовані всі ознаки середнього рівня, а також наявність самостимулювання до навчання в умовах інформаційно-освітнього середовища. Здобувач вищої освіти спеціальності 208 “Агроінженерія” знає, як поєднувати навчальний процес в аудиторії з навчанням в умовах інформаційно-освітнього середовища. Майбутній агроінженер володіє навичками оформлення і подачі матеріалів за результатами наукового дослідження для участі в наукових конкурсах, грантах. Вміє формулювати і вирішувати завдання, що виникають під час професійної діяльності і потребують поглиблених професійних знань, здатний поділитися набутими знаннями з іншими учасниками навчального процесу в умовах інформаційно-освітнього середовища. Він вміє здійснювати систематичний моніторинг власного навчального процесу в зазначених умовах.

Високий рівень готовності майбутніх агроінженерів передбачає набуття чіткої вмотивованості на професійну підготовку й отримання закордонного досвіду. Студент бере участь у наукових конференціях, семінарах, публікує результати власної науково-дослідної роботи на всеукраїнському рівні. Він вміє отримувати задоволення від творчої роботи в процесі професійної діяльності. Усвідомлює необхідність безперервної самоосвіти, саморозвитку для успішної професійної діяльності. Знає, як органічно поєднати інформацію, вміє окреслити подальші перспективи. Має аналітичні здібності та здатний поділитися набутими знаннями з іншими учасниками навчального процесу в умовах інформаційно-освітнього середовища. Формує продукти професійної діяльності й апробує власні розробки та методики як на всеукраїнському, та і на міжнародному рівнях. Майбутній агроінженер вміє доводити результати наукового дослідження до розробок і впроваджувати їх у практику. Вміє використовувати електронні продукти і засоби навчання в процесі професійної діяльності. Він вдало мобілізує сили для вирішення професійних завдань. Рівень сформованості готовності до професійної діяльності майбутнього агроінженера визначають за обсягом його знань, які є необхідною умовою аналізу і вибору оптимальних способів вирішення професійних проблем, відповідно до бачення майбутнім агроінженером проблематики його професійної діяльності, особистісних потреб та інтересів.

Висновки. Отже, визначивши зміст понять “критерій”, “показник”, “рівень”, можна виділити чотири рівні готовності майбутніх агроінженерів до професійної діяльності, зокрема: низький, середній, достатній та високий. Кожен із цих рівнів має показники та критерії, які пояснюють набір знань, вмінь, навичок, якими володіє майбутній агроінженер. Готовність майбутнього агроінженера до професійної діяльності зумовлена індивідуальними особливостями, його потребами, що сприяє високій продуктивності його професійної діяльності, дозволяє застосовувати нестандартні методи, створювати порівняно новий продукт розумової діяльності.

Використана література:

1. Платонов К. К. Структура и развитие личности / К. К. Платонов. – Москва : Наука, 1986. – 254 с.
2. Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания / Б. Г. Ананьев. – Львов : ЛГУ, 1986. – 338 с.
3. Курлянд З. Н. Педагогика вищої школи / З. Н. Курлянд. – Київ : Знання, 2009. – 387 с.
4. Бацуровська І. В. Сутність показників, критеріїв та рівнів готовності магістрів до освітньо-наукової діяльності в умовах масових відкритих дистанційних курсів / І. В. Бацуровська // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології : збірник наукових праць Херсонського національного технічного університету. – Вип. 1 (12). – Херсон : Д. С. Грін, 2015. – Т. 2. – С. 11–15.
5. Тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.classes.ru/all-ukrainian/dictionary-ukrainian-explanatory-term-94407.html>.
6. Акимов С. С. Готовность бакалавров технологического образования к научно-исследовательской деятельности / С. С. Акимов // Информационные технологии в образовании : VIII открытая научно-практическая конференция студентов и аспирантов. – Москва : Издательство СПбГУИТМО, 2005. – С. 85.

References:

1. Platonov K. K. Struktura i razvitielichnosti / K. K. Platonov. – Moskva : Nauka, 1986. – 254 s.
2. Anan'ev B. G. Chelovek kak predmet poznaniya / B. G. Anan'ev. – L'viv : LGU, 1986. – 338 s.
3. Kurlyand Z. N. Pedagogika vishchoi shkoli / Z. N. Kurlyand. – Kiiv : Znannya, 2009. – 387 s.
4. Bacurovs'ka I. V. Sutnist' pokaznikov, kriteriiv ta rivniv gotovnosti magistriv doosvitn'o-naukovoi diyal'nosti v umovah masovih vidkritih distancijnih kursiv / I. V. Bacurovs'ka // Aktual'ni problem derzhavnogo upravlinnya, pedagogiki ta psihologii: zbirnik naukovih prac “Hersonskogo nacional'nogo tekhnichnogo universitetu. – Vip. 1 (12). – Kherson : Grin'D. S., 2015. – T. 2. – S. 11–15.
5. Tlumachnij slovník ukraíns'koi movi [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.classes.ru/all-ukrainian/dictionary-ukrainian-explanatory-term-94407.html>
6. Akimov S. S. Gotovnost' bakalavrov tekhnologicheskogo obrazovaniya k nauchno-issledovatel'skoj deyatel'nosti / S. S. Akimov // Informacionnye tekhnologii v obrazovanii : VIII otkrytaya nauchno-prakticheskaya konferenciya studentov i aspirantov. – Moskva : Izdatel'stvo SPbGUITMO, 2005. – S. 85.

Доценко Н. А. Критерии, показатели и уровни готовности будущих агроинженеров к профессиональной деятельности в условиях информационно-образовательной среды

В статье рассмотрены критерии, показатели и уровни готовности будущих агроинженеров к профессиональной деятельности в условиях информационно-образовательной среды. В ходе исследования выделены мотивационный, интеграционный, операционный и творческий компоненты готовности будущих агроинженеров к профессиональной деятельности в условиях информационно-образовательной среды. Этим компонентам соответствуют планово-мотивационный, когнитивно-конструктивный, рефлексивно-оценочный и опытно-творческий критерии. По этим критериям выделены четыре уровня готовности будущих агроинженеров к профессиональной деятельности – низкий, достаточный, средний и высокий. Уровень сформированности готовности к профессиональной деятельности будущего агроинженера определяют по объему его знаний, которые являются необходимым условием анализа и выбора оптимальных способов решения профессиональных проблем.

Ключевые слова: готовность, компоненты готовности, показатели готовности, уровни готовности, информационно-образовательная среда, инженерная подготовка.

Dotsenko N. A. Criteria, indicators and levels of readiness of future agricultural engineers for professional activity in the conditions of the informational and educational environment

In the article it is considered the criteria, indicators and levels of readiness of future agricultural engineers for professional activity in the conditions of informational and educational environment. There were highlighted the motivation, integration, operational and creative components of the future agricultural engineers preparation for professional activity in the conditions of the informational and educational environment. The se components are consistent with the planning-motivational, cognitive-constructive, reflexive-evaluational and researching-creative criteria. According to the se criteria, there were described four levels of readiness of future agricultural engineers for professional activity – low, sufficient, average and high. The level of formation of readiness for the professional activity of the future agricultural engineers is determined by the amount of the knowledge, which is a prerequisite for analysis and the choice of the best ways to solve professional problems.

Key words: readiness, components of readiness, readiness indicators, levels of readiness, informational and educational environment, engineering training.

УДК 37.013:374(477)19

Дяков І. В.

**НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ
В КОНТЕКСТІ ПОГЛЯДІВ СОФІЇ РУСОВОЇ**

У статті здійснено історико-педагогічний аналіз поглядів Софії Русової щодо національного виховання особистості крізь призму сучасності. Оцінюється просвітницька і виховна діяльність педагога в галузі шкільного навчання. Окреслено завдання сучасного виховання, яке є складним, багатограним і всеохопним. Характеризуються основні підходи С. Русової до національного виховання особистості в школі, які можуть забезпечити вільний, гармонійний та всесторонній розвиток учнів. Аналізуються погляди просвітительки щодо шляхів і засобів здійснення національного виховання. Висвітлюється зміст поняття “нове виховання”, яке Софія Федорівна ввела в педагогіку. Доводиться його необхідність потребам та інтересам нації. Подається суть національного виховання як єдність різних його складників, а саме: виховання в родині, громаді, закладах освіти, які, на думку педагога, суттєво доповнюють одне одного, дають змогу вільного заняття улюбленою справою, розширюють можливості спілкування, входження в соціум.

Ключові слова: Софія Русова, педагогічна спадщина, національна українська школа, “нове виховання”, національне виховання, національна свідомість, соціальне виховання, виховання особистості.

Однією з концептуальних засад Нової української школи є виховання особистості з українською ідентичністю, відповідальною за себе та за розвиток добробуту країни. Для вирішення таких завдань необхідно створити відповідне освітнє середовище й розгорнути в ньому виховання як ціннісно орієнтований, наскрізний процес, в якому учні набувають соціального досвіду, успадковують духовні надбання українського народу, розвивають почуття відповідальності за себе, громаду, свою державу.

У цьому контексті цікавий досвід виховання особистості в різних освітніх системах минулого, зокрема в поглядах Софії Русової щодо національного виховання.

У дослідженні педагогічної спадщини С. Русової (В. Бугрій, О. Джус, Н. Маліновської, Н. Опанасенко, І. Пінчук, Г. Пустовіт, О. Пшеврацької, О. Пеньковець, В. Сергєєвої, М. Соловея, О. Таран, О. Фролової) виділяємо: філософсько-педагогічні погляди й освітню діяльність С. Русової; проблеми дошкільного виховання; методику використання лінгводидактичних ідей у навчанні дошкільників; психолого-педагогічні засади організації дошкільного виховання; зміст і форми краєзнавчої роботи як засобу виховання особистості, проблеми дидактики; творчу спадщину періоду еміграції, проблеми позашкільної освіти і виховання.

Актуальними, на нашу думку, є аналіз та інтерпретація поглядів С. Русової щодо виховання особистості в умовах становлення сучасної школи.